

## КУРАТОР У НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОМУ ПРОЦЕСІ ВНЗ

**Постановка проблеми.** Навчально-виховний процес вищого навчального закладу та його ефективність пов'язані з багатьма факторами: рейтинг ВНЗ на освітньому просторі, професіоналізм професорсько- викладацького складу, рівень розвитку внутрішньої мотивації як викладачів, так і студентів, соціально-психологічний клімат у академічній групі тощо. Безумовно кожен з цих факторів більш-менш впливає на педагогічний процес і є більш-менш вже дослідженим у низці педагогічних праць. Але є ще один чинник, пов'язаний з одного боку з «непомітною» фігурою у навчально- виховному процесі, а з іншого - дуже важливою, оскільки від неї залежить психологічний стан студента, його рівень готовності навчатися. Це - куратор навчальної групи.

Значна роль у особистісному розвитку студента - майбутнього професіонала - належить як раз куратору. Саме від його особистісних та професійних якостей залежить становлення майбутніх спеціалістів. На жаль, сучасний куратор не завжди є тим, чиї особливості та риси допомагають підвищити ефективність навчально-виховного процесу з підготовки висококваліфікованих кадрів.

**Аналіз останніх досліджень та публікацій** з цієї проблеми свідчить, що питанням роботи куратора, його діяльністю в академічній групі цікавляться українські та російські педагоги. Вона не є новою та особливо інтенсивно розроблялася протягом останніх десятиліть. Хоча за твердженням багатьох студентів невисока готовність виконувати функціональні обов'язки де-не-де залишається. Так, організаційно-виховну роботу куратора вивчають І. Гордієнко, С. Романова, Л. Зайнуліна, діяльність куратора з метою розвитку

особистості студента (І. Комарова, П. Медведєв), підготовка кураторів до виконання їх професійних функцій (Є. Хриков, Т. Буяльська, М. Прищак, Л. Мацко) тощо. Однак, на сьогодні, залишається недостатньо дослідженою проблема бачення самими студентами різних курсів ролі та місця куратора у їх студентському та позанавчальному житті. Використовуючи таку інформацію можна розробляти рекомендації для куратора щодо особливостей спілкування та надання допомоги своїм підопічним.

Тому метою статті є аналіз функцій куратора ВНЗ та дослідження образу куратора у студентів різних курсів.

**Виклад основного матеріалу.** Аналізуючи літературу у INTERNET- просторі, оскільки більшість студентів користуються інформацією саме з цього джерела, бачимо наступне визначення: «Куратор (лат. *curator* від *curare*- піклуватися) організує систему відносин через різноманітні види виховної діяльності академічної групи, створює умови для індивідуального самовиразу кожного студента і розвитку кожної особистості. Робота кураторів націлена на вирішення одного з важливих завдань вищої школи — сприяти становленню суспільної позиції та моральному самовизначенню особистості студента. Кураторство є одним з головних стратегічних напрямків виховної роботи у вищому навчальному закладі. Сьогодні робота кураторів включає в себе, перш за все, створення виховного середовища для соціальної адаптації студентів-першокурсників, залучення до корпоративної культури університету» [2].

З наведеним визначенням взагалі можна погодитися, але вважаємо, що робота куратора повинна бути пов'язана і з життям більш старших курсів. За умов існування радянського суспільства, коли у навчально-виховному процесі освітніх закладів панувала авторитарна система педагогічного спілкування і деякі ВНЗ взагалі відмовлялися від інституту кураторства, інші вводили кураторів лише до III курсу. Але, зрозуміло, що у XXI столітті з загальнодомінуючими гуманістичними тенденціями, на основі «Положення про куратора», затвердженим Міністерством освіти України в 1997 р. Інститут кураторів у вищому закладі освіти є суб'єктом управління системою виховної роботи, який забезпечує успішну організацію позааудиторного виховного процесу на рівні студентської академічної групи.

Робота куратора є безоплатною та виконується на суспільних началах, але хотілося звернути увагу на Рекомендації наради проректорів з виховної роботи вищих навчальних закладів III-IV рівнів акредитації від 10 квітня 2008 року, в яких зазначається про необхідність підняти престиж інституту кураторства з використанням різних форм і методів морального та матеріального заохочення їхньої діяльності. Зокрема, кожному ВНЗ розробити примірне Положення про наставника (куратора) академічної групи, забезпечити обов'язкове призначення наставника академічної групи I курсу, зі встановленням надбавок для них у розмірі від 15% посадового окладу [4].

Дійсно, кожен ВНЗ має власне Положення про куратора академічної групи. Узагальнюючи їх, можна сказати про його структуру: загальні положення, функціональні обов'язки куратора академічної групи (інформування про особливості організації навчально-виховного процесу; ознайомлення з організацією роботи бібліотеки; інформування студентів про рішення вчених рад факультету, ректорату, наказів ректора та розпоряджень декана, що стосуються студентства; надання рекомендацій студентам щодо формування їх індивідуальних навчальних планів і організації самостійної роботи), права куратора (подавати пропозиції деканові факультету щодо заохочення студента за успіхи в навчанні, науково-дослідній та громадській роботі; брати участь у підготовці рішень адміністрації щодо персональних справ студентів групи; клопотати щодо поселення студента у гуртожиток, призначення стипендії, надання матеріальної допомоги; подавати пропозиції щодо покращення навчального процесу та діяльності кураторів).

Щодо призначення матеріальної надбавки питання відкрите. Хоча досить зрозуміло, що людина краще виконує ту діяльність, яка оплачується. Цікавим у цьому контексті є досвід Белгородського державного університету, де робота кураторів матеріально заохочується, а з результатів бесід із викладачами цього ВНЗ можна стверджувати про високий рівень ефективності роботи кураторів [3].

Теоретично вивчаючи проблему чинників, від яких залежить ефективність виконання функціональних обов'язків куратора, можна окреслити наступні:

- компетентність куратора академгрупи у застосуванні психолого- педагогічної теорії та практики;
- наступності виховної діяльності з урахуванням вікових і соціально- психологічних особливостей студента;
- професійної специфіки; громадської думки, що відображає інтереси суспільства і держави.

У дослідженні була поставлена мета вивчення образу куратора у студентів I-V курсів. Для цього була розроблена анкета, яка містить 7 питань, пов'язаних із загальним уявленням студентів про роль куратора в їх житті, його функції та частоту зустрічей, а також про задоволеність студентами роботою куратора. Дослідження проходило із 87 студентами різних курсів НТУ «ХПІ». Наведемо його результати.

Таблиця 1

**Уявлення студентів про роботу куратора**

Питання та відповіді	I курс (%)	III курс (%)	V курс (%)
1. Куратор - це важлива людина у студентському житті			
- так, дуже, без нього не обійтись	46,8	45	41,7
- тільки тоді, коли з'являються проблеми	44,7	50	33,3
- ні, прекрасно без нього живу	8,5	5	25
2. Яка робота куратора є, на Вашу думку, є більш важливою?			
- організаторська	7,2	30	0
- навчальна	7,3	30	0
- виховна	7,3	15	0
- всі перелічені	78,2	25	100
3. Як часто повинні бути зустрічі між куратором та студентами?			
- раз на тиждень	51,1	30	16,6
- раз у два тижні	29,7	40	41,7
- раз у місяць	19,2	30	41,7

Матеріали таблиці 1 свідчать, що куратор є необхідною людиною для багатьма студентів в незалежності від курсу, але їх не більшість. Ми бачимо, що небагато студентів I та III курсів вважають, що можна навчатися у ВНЗ без допомоги куратора, і кількість таких п'ятикурсників значно зростає. Хочеться відмітити, що далеко не всі юнаки та дівчати усвідомлюють важливу роль їх наставника у студентському житті.

Цікавими є відповіді на друге питання (табл. 1). Студенти першого та п'ятого курсів розуміють, що куратор академічної групи повинен виконувати організаторську, навчальну та виховну роботу. А ось третьокурсники вважають більш важливими є виконання таких обов'язків, як постійна робота із старостою, проведення кураторських годин, перевірка відвідувань занять, контроль над успішністю студентів, не віддаючи перевагу найважливішій роботі - виховній. Ця диференціація важливості функцій може бути пов'язана з тим, що на третьому курсі студенти починають аналізувати різні сфери студентського життя і надавати тій чи іншій перевагу.

Щодо третього питання ми бачимо динаміку відповідно до курсу про необхідність проводити кураторські години. Чим менший курс, тим більша необхідність зустрічатися із наставником один раз на тиждень. Старші курси вважають, що зустрічі можна проводити як один на два тижні, так і раз у місяць.

Виходячи з даних, наведених у таблиці 2, по першому питанню можна сказати, що більшість студентів в незалежності від курсу задоволені роботою куратора, розуміючи, що він відповідально та з радістю її виконує. Також відмітимо, що на третьому курсі досить високий процент студентів вважає, що наставник за примусом виконує свої обов'язки.

**Задоволеність студентів роботою власного куратора**

Питання та відповіді	I курс (%)	III курс (%)	V курс (%)
1. Ваш куратор виконує свою роботу			
- з радістю	70,2	50	66,7
- за примусом	19,1	40	0
- байдуже	10,7	10	33,3
2. Як часто Ви зверталися до куратора за допомогою?			
- часто	10,6	0	8,3
- тільки при необхідності	38,3	10	41,7
- дуже рідко	38,3	40	25
- не зверталися	12,8	50	25

Щодо другого питання можна сказати, що великий відсоток студентів звертається за допомогою лише у разі необхідності при виникненні тих чи інших труднощів або взагалі не зверталися. Цей факт можна пояснити, що більшість кураторів не досить часто зустрічаються із своїми підопічними. Таку інформацію дали більше 60 % опитаних, відповідаючи на питання «Що би Ви хотіли змінити у роботі свого куратора?».

Таблиця 3

**Асоціації студентів із особистістю «ідеального» куратора**

Питання та відповіді	I курс (%)	III курс (%)	V курс (%)
1. Яке слово більш всього схоже на зразкову діяльність куратора			
- куратор-друг	34	55	16,7
- куратор-інформатор	57,4	20	50
- куратор-організатор	21,3	10	25
- куратор-диктатор	2Д	0	8,3
- куратор-няня	2,1	5	8,3
- куратор-«невидимка»	0	20	16,7

Аналіз даних таблиці 3 свідчить про різні погляди на постать куратора в залежності від року навчання. Так, для першокурсників і п'ятикурсників найкращий куратор- це інформатор, який повідомляє своєчасно важливу інформацію про навчання та дозвілля студентів. Студенти третього курсу, в першу чергу, у наставнику бачать друга, який вислухає, допоможе, порадить у будь-яких справах як особистого, так і навчального життя.

В умовах принципово нової побудови навчально-виховного процесу у відповідності до вимог Болонського процесу куратор повинен бути не тільки носієм знань, організатором дозвілля, помічником, а й ініціативною творчою особистістю, яка постійно працює над собою. Організаційно-виховна робота куратора-наставника повинна сприяти національному вихованню студентської молоді на основі особистіснозорієнтованого підходу. Саме куратор має організувати процес самовиховання, самовдосконалення, самоврядування академічної групи.

**Висновки та подальші перспективи розвідок у даному напрямі.** Отже одержані у дослідженні результати дозволяють зробити висновок, що для більшості студентів куратор - та людина, той викладач ВНЗ, в обов'язки якого входить академічне керівництво студентською групою і позанавчальним життям студентів. У багатьох джерелах інститут кураторства в першу чергу пов'язують із роботою органів студентського самоврядування. І саме поліпшення роботи останнього зумовить підвищення ефективності виховної роботи у ВНЗ. Адже ініціатива повинна виходити від самих студентів, а куратори повинні координувати, організовувати, давати рекомендації і допомагати студентам у навчально-виховній роботі. Вважаємо, що важливими для подальшого дослідження залишаються питання позитивного внеску студентського самоврядування у вихованні конкурентноспроможного фахівця, творчої, соціально і духовно розвиненої особистості.

### Література:

1. Буяльська Т.Б. Робота кураторів академічних груп у вищому навчальному закладі [Текст] : метод, посіб. / Т. Б. Буяльська, М. Д. Прищак, Л. А. Мацко ; Вінниц. нац. техн. ун-т. - Вінниця : ВНТУ, 2010. - 153 с.
2. Куратор: режим доступу <http://uk.wikipedia.org/wiki/куратор>
3. Положение о кураторе студенческой группы Белгородского государственного университета: режим доступу <http://www.bsu.edu.ru/bsu/resource/kurator/>
4. Рекомендації наради проректорів з виховної роботи вищих навчальних закладів III-IV рівнів акредитації: режим доступу <http://www.mon.gov.ua/>
5. Романова С.В. Організаційно-виховна робота куратора академічної групи у вищих технічних навчальних закладах [Текст] : автореф. дис. канд. пед. наук: 13.00.07 / Романова Світлана Вікторівна; Східноукраїнський національний ун-т ім. Володимира Даля. - Луганськ, 2006. - 20 с.
6. Хриков Є.М. Методичні рекомендації до роботи куратора студентської групи вищих навчальних закладів I-IV рівнів акредитації [Текст] / Є. М. Хриков [и др.] ; Луганський педагогічний ун-т ім. Тараса Шевченка. - Луганськ; 2002. - 146 с.

*Автором розглядається роль куратора у навчально-виховному процесі ВНЗ. Згідно мети дослідження було проведено анкетування студентів різних курсів для виявлення їх розуміння важливості роботи куратора та якості виконання ним обов'язків.*

**Ключові слова:** куратор, студентська група, навчально-виховний процес, студентське самоврядування.

*Автором рассматривается роль куратора в учебно-воспитательном процессе ВУЗа. Согласно цели исследования было проведено анкетирование студентов разных курсов для выявления их понимание важности работы куратора и качества исполнения им обязанностей.*

*The author examines the role of the tutor in the teaching and educational process of the university. According to the purpose of the research was carried out questioning of students of different courses to identify their understanding of the importance of the work of a curator and quality of execution of the duties of the post.*